

Aktyvių piliečių fondas Lietuvoje

Pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) konsultacijos ataskaita

Sausio 10, 2019, Vilnius

2019 m. sausio 10 d. Vilniuje buvo surengta konsultacija su Lietuvos pilietinės visuomenės atstovais, siekiant:

- pristatyti Aktyvių piliečių fondą (APF) Lietuvoje, finansuojamą Islandijos, Lichtenšteino Kunigaikštystės ir Norvegijos Karalystės per Europos Ekonominės Erdvės (EEE) finansinius mechanizmus 2014 – 2021¹.
- aptarti pagrindinius iššūkius Lietuvoje, susijusius su APF prioritetais, ir kaip juos būtų galima spręsti.

Konsultaciją su pilietinės visuomenės atstovais kartu organizavo Finansinių mechanizmų biuras (FMB) – EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų sekretoriatas Briuselyje – bei Aktyvių piliečių fondo operatorius (FO) Lietuvoje. Fondo operatorius Lietuvoje yra konsorciumas, sudarytas iš Atviros Lietuvos fondo (ALF), OSFL projektai ir Geri norai LT². Susitikimą moderavo Martin Watson (Prospex).

DALYVIAI

Susitikime dalyvavo 45 pilietinės visuomenės atstovai, veikiantys aktyvaus pilietiškumo, skurdo, aplinkosaugos, švietimo, žmogaus teisių, pilietinės visuomenės advokacijos bei kitose srityse, taip pat dirbantys su jaunimu, bendruomenėmis, įvairiomis pažeidžiamomis grupėmis, mažumomis. Organizatoriai siekė užtikrinti balansą tarp skirtingų tipų organizacijų (vietinių, nacionalinių ir skėtinių), bei didelę kviečiamųjų geografinę aprėptį. Stebėtojų teisėmis dalyvavo Norvegijos Karalystės ambasados Lietuvoje, Finansų ministerijos (EEE ir Norvegijos finansinių mechanizmų nacionalinė koordinavimo institucija) ir Centrinės projektų valdymo agentūros atstovai.

SUSITIKIMO DARBOTVARKĖ

Prieš susitikimą su visais jo dalyviais buvo pasidalinta informacija diskusijai, kurioje trumpai apžvelgiamas Aktyvių piliečių fondas, paramos sritys, įvardinti siekiami rezultatai bei susiję iššūkiai. Susitikimo dalyviai buvo kviečiami apsvarstyti keletą atvirų klausimų, susijusių su pilietine visuomene, ir galimus būdus, kaip įvardintus aspektus būtų galima spręsti per būsimą APF programą.

Susitikimą pradėjo Norvegijos Karalystės ambasados Lietuvoje Ambasadorius J.E. K.Klepsvikas, po kurio sekė Finansinių mechanizmų biuro ir Fondo operatoriaus atstovų pranešimai apie APF Lietuvoje, PVO konsultacijos tikslus bei operatoriaus įvardintus Fondui svarbius iššūkius Lietuvoje ir siektinus rezultatus. Kiekvieną intervenciją lydėjo trumpa klausimų – atsakymų sesija.

Vėliau susitikimo dalyviai dirbo keturiose grupėse, suskirstytose pagal siekiamas APF rezultatų sritis:

- 1 grupė: išaugęs piliečių dalyvavimas pilietinėse veiklose;
- 2 grupė: sustiprintas pilietinės visuomenės advokacijos/ stebėsenos vaidmuo;
- 3 grupė: išaugusi parama žmogaus teisėms;
- 4 grupė: įgalintos pažeidžiamos grupės.

¹ Daugiau informacijos galima rasti www.eegrants.org

² Atrinkti donorių atviro konkurso metu.

Darbo grupėse dalyviai aptarė iššūkius, siūlė veiklas, kurių pilietinė visuomenė galėtų imtis tam, kad juos išspręstų. Po pietų darbo grupėse dalyviai aptarė pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) gebėjimų stiprinimo poreikius, t.y. kokių gebėjimų ir žinių stinga, kad būtų pasiekti užsibrėžti APF rezultatai. Toliau pateikiama darbo grupių pagrindinių išvadų santrauka.

DARBO GRUPIŲ PAGRINDINIŲ IŠVADŲ SANTRAUKA

Grupė nr. 1: išaugęs piliečių dalyvavimas pilietinėse veiklose

Pagrindiniai įvardinti iššūkiai	PVO veiklos, kuriomis būtų galima išspręsti šiuos iššūkius
<ul style="list-style-type: none"> - Politinis valdžios spaudimas: biurokratizacija, teisinis aktyvistų persekiojimas, neigiamas požiūris į PVO atstovus, menkas bendradarbiavimas. - Finansinis PVO nestabilumas. - Teisinė aplinka, neatitinkanti tarptautinių konvencijų. - PVO kompetencijų trūkumas: silpnos pilietinės visuomenės organizacijos regionuose, mažas piliečių į(si)traukimas, žmogiškųjų išteklių ir patirties kaupimo bei perdavimo trūkumai, silpni tinklai, <i>ad hoc</i> dalyvavimas, mažas tęstinumas, dėmesys kiekybei, o ne kokybei, silpna rezultatų sklaida. - Švietimo iššūkiai, ypač susiję su pilietiniu ir suaugusiųjų švietimu. - Neigiamas visuomenės požiūris į PVO ir nepatenkinti baziniai poreikiai mažina pilietinio dalyvavimo galimybes. 	<ul style="list-style-type: none"> - Interaktyvios veiklos (diskusijų festivalis, koncertas ir kt.), į organizavimą įtraukiant vietos gyventojų grupes, deleguojant jiems konkrečias veiklas. - Veiklos, ugdančios PVO kompetencijas (webinarai, mokymo(si) platformos, mobilios programėlės ir kt.), konsultacijos. - Užtikrintas stabilus PVO finansavimas. - Veiklos/ platformos/ programėlės, užtikrinančios geresnę komunikaciją tarp PVO ir piliečių.

Grupė nr. 2: sustiprintas pilietinės visuomenės advokacijos/ stebėsenos vaidmuo

Pagrindiniai įvardinti iššūkiai	PVO veiklos, kuriomis būtų galima išspręsti šiuos iššūkius
<ul style="list-style-type: none"> - PVO išteklių (žmogiškųjų, finansinių) ir kompetencijų stoka. - Valdžios institucijų nenoras bendradarbiauti ir įtraukti PVO į viešųjų sprendimų priėmimą. - Trūksta skaidrumo ir duomenų apie PVO vykdomas advokacijos ir stebėsenos veiklas. - Ad hoc dalyvavimas, menkas advokacijos veiklų (stebėsenos) veiklų tęstinumas. - Mažai PVO, vykdančių advokacijos ir stebėsenos veiklas, menkas tarpusavio bendradarbiavimas. 	<p>Diskutuota daugiausiai apie veiklas, kurios prisidėtų prie PVO, vykdančių advokacijos ir stebėjimo veiklas, kompetencijų ugdymo, t.y.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - PVO ekspertų ir lyderių kompetencijų ugdymas; - gerųjų praktikų sklaida; - strateginis PVO advokacijos ir stebėsenos veiklų planavimas, užtikrinantis tęstinumą; - priemonės, leidžiančios PVO dalyvauti viešųjų sprendimų priėmimo procesuose; - vidinės ir išorinės PVO komunikacijos gerinimas; - skaidrumo standartų PVO taikymas ir atskaitomybė.

Grupė nr. 3: išaugusi parama žmogaus teisėms (ŽT)

Pagrindiniai įvardinti iššūkiai	PVO veiklos, kuriomis būtų galima išspręsti šiuos iššūkius
<ul style="list-style-type: none"> - Ribotas visuomenės suvokimas apie žmogaus teises. - Vengiama įgyvendinti tarptautinius žmogaus teisių įsipareigojimus. - Nacionaliniu lygmeniu nėra bendro sutarimo/plano žmogaus teisių srityje. - Tarpusavio priešprieša ir susiskaidymas tarp organizacijų, dirbančių žmogaus teisių srityje. - Menki PVO gebėjimai, mažai patirties kaupimo ir perdavimo, ypač tarp jaunimo organizacijų. 	<ul style="list-style-type: none"> - Užtikrinančios (finansinius) išteklius PVO veikloms. - Informacinės kampanijos ir žmogaus teisių švietimo iniciatyvos. - Veiklos, mobilizuojančios ir įgalinančios pažeidžiamas grupes kalbėti ir veikti. - Veiklos, reaguojančios į ad hoc viešuosius (moralinės) panikos atvejus. - Nacionalinio žmogaus teisių plano (vyriausybės lygmeniu) inicijavimas.

<ul style="list-style-type: none"> - Fragmentiškas valdžios ir PVO bendradarbiavimas, silpnos institucijos. - Trūksta išteklių strateginiam bylinėjimuisi. - Pernelyg didelis įsitraukimas į socialinius tinklus silpnina dalyvavimą. 	<ul style="list-style-type: none"> - Strateginis bylinėjimasis. - Nepriklausoma žmogaus teisių stebėsenos veikla (šešėlinės ataskaitos, tyrimai, konsultacijos ir kt.).
--	---

Grupė nr. 4: įgalintos pažeidžiamos grupės

Pagrindiniai įvardinti iššūkiai	PVO veiklos, kuriomis būtų galima išspręsti šiuos iššūkius
<ul style="list-style-type: none"> - Žema (vaikų teisių apsaugos) specialistų kompetencija, bendradarbiavimo su PVO stoka. - Trūksta (specialiai pritaikytų) paslaugų (pvz., šeimoms, buvusių kalinių integracijos), politikos. - PVO veiklos tvarumo stoka. - PVO kompetencijų trūkumas (pvz., gebėjimų identifikuoti tikslinės grupės poreikius, rengti ilgalaikes strategijas, įtraukti tikslines grupes, vykdyti advokaciją, atlikti tyrimus, komunikuoti). - Pažeidžiamos grupės bijo ginti savo teises; turi mažai žinių apie savo teises. - Pažeidžiamos grupės stigmatizuojamos ir diskriminuojamos. - Viešų diskusijų eskalavimas į konfliktus kuriant priešpriešas tarp įvairių visuomenės grupių (vaikų teisės prieš šeimą ir pan.). 	<ul style="list-style-type: none"> - Advokacijos veiklos, susijusios su pažeidžiamų grupių teisėmis ir PVO gebėjimais teikti kokybiškas paslaugas. - PVO kompetencijų stiprinimas. - Naujų paslaugų pilotavimas bei jų plėtra sėkmės atveju. - Komunikacijos veiklos, gerinančios PVO ir pažeidžiamų grupių įvaizdį.

Pilietinės visuomenės (organizacijų ir sektoriaus) gebėjimų ir tvarumo poreikiai

Žemiau išvardintos kompetencijos buvo įvardintos kaip būtinos (skirtingais lygmenimis) visoms PVO:

- ✓ organizacijų valdymas (strateginis planavimas, finansų apskaita, žmogiškųjų išteklių valdymas ir kt.);
- ✓ lėšų pritraukimas;
- ✓ konfliktų valdymas;
- ✓ komunikacija (vidinė, išorinė, taip pat komunikacinių žinučių formavimas, socialinės medijos, žmonės, darantys įtaką visuomenės nuomonei (angl. *Influencers*), ekspertizės išlaikymas ir kt.);
- ✓ advokacija (bendroji ir specifinė), taip pat žinios apie teisės aktus, politinę sistemą, viešųjų sprendimų priėmimo procesus, derybiniai įgūdžiai;
- ✓ piliečių/ tikslinių (pažeidžiamų) grupių telkimas ir įtraukimas;
- ✓ tinklaveika;
- ✓ duomenų kaupimas ir dalinimasis jais;
- ✓ prisitaikymas prie besikeičiančios aplinkos, netradicinis mąstymas, inovacijų diegimas.

Taip pat pabrėžtas poreikis stiprinti PVO finansinę ir politinę nepriklausomybę.

Vietinės PVO	Nacionalinės PVO	Skėtinės PVO
Kompetencijos: <ul style="list-style-type: none"> - užsienio kalbos; - marketingas. 	Kompetencijos: <ul style="list-style-type: none"> - pajamų diversifikavimas, taip pat paslaugų pardavimas; - projektų valdymas; - analitinės, ypač tikslines grupes įtraukiančios tyrimų metodologijos. Naujos gebėjimų stiprinimo formos, pvz.: PVO mentoriavimas.	Kompetencijos: <ul style="list-style-type: none"> - demokratinis valdymas, taip pat narių atstovavimas; - analitinės.

TOLESNI VEIKSMAI

Rengdamas Fondo koncepciją (Aktyvių piliečių fondo veiklą apibrėžiantį dokumentą), Fondo operatorius atsižvelgs į pateiktus pilietinės visuomenės siūlymus. Tad turinčius pastabų ar papildymų šiame dokumente išvardintiems aspektams (ypač kiek jie susiję su Fondo veiklos sričių iššūkiais, PVO veiklomis ir gebėjimais) maloniai prašome jas išsakyti iki š.m. **sausio 31 d.** užpildant trumpą [klausimyną](https://goo.gl/forms/jlZQ7OoKbuGK39I43) (jei nuoroda neveikia, įkopijuokite šį adresą tiesiai į savo naršyklę - <https://goo.gl/forms/jlZQ7OoKbuGK39I43>).

Fondo operatorius ir Finansinių mechanizmų biuras bendradarbiaus integruojant pilietinės visuomenės atstovų nuomonę į rengiamus Fondo dokumentus, kuriuos Operatorius pateiks Finansinių mechanizmų biurui ir donorams. Rengdamas Fondo koncepciją, FO taip pat konsultuosis su kitais donorais tam, kad būtų išvengta veiksmų ir programų dubliavimo.

Tikimasi, jog Aktyvaus piliečių fondo programa Lietuvoje bus pradėta įgyvendinti 2019 metų pabaigoje – tada Fondo operatorius viešai skelbs kvietimus teikti paraiškas finansavimui.

PRIEDAI

1. Dalyvių sąrašas